

Nasilje kot koncept oblasti

GELDERLOOS, Peter (2013): *The Failure of Nonviolence: From Arab Spring to Occupy*. Active Distribution: London.

Najnovejša knjiga anarhista in dolgoletnega aktivista Petra Gelderloosa *The Failure of Nonviolence: From the Arab Spring to Occupy* ponovno obudi nenehne polemike v družbenih gibanjih o (ne)nasilju, s katero se je Gelderloos že spopadal v leta 2005 izdani knjigi *How Nonviolence Is Protecting The State?* Avtor v polemiko vstopa s svojstvenim in svežim pristopom v razumevanju in interpretaciji nasilja in njegovega navideznega nasprotja nenasilja in pacifizma. Svoje argumente črpa iz izkušenj alterglobalizacijskega gibanja, ki je bilo v času njegove prve knjige o tej temi že v zatonu. Že takrat je nenasilje označil za neučinkovito, rasistično, avtoritarno, patriarhalno, taktično in strateško podrejeno ter zmotno, ob tem pa želel spodbuditi vključevanje v družbena gibanja skozi prizmo raznolikih taktik (*diversity of tactics*).

V aktualni knjigi polemiko (ne)nasilja, ki se vsakič znova pojavi skupaj z vzponom novih vrelišč družbenih bojev, proučuje na podlagi analize sodobnejših gibanj; od arabske pomladi do gibanja *Occupy*. V prvem poglavju že z naslovom zatrdi, da nasilje ne obstaja (*Violence*

doesn't exist!), s čimer presprašuje pomen termina nasilje. Meni namreč, da nasilje ni jasna kategorija, ampak je vedno povezano z njegovimi interpretacijami, ki jih je toliko, kolikor je različnih mnenj. Tako na podlagi lastnih izkušenj z delavnicami o nenasilju poudarja, da ne glede na število udeležencev ni bilo mogoče poiskati skupne definicije nasilja, saj ga vsak razume po svoje. Posebej poudarja vprašanje moči, saj je v okvirih protestov nasilje pogosto razumljeno kot uničevanje zasebne lastnine, nemiri, sabotáže, samoobramba proti policiji, medtem ko se pri primerih, kot je izselitev družine zaradi rubeža, izraz nasilje ne uporablja, kljub temu da gre za ogrožanje individualnega življenja. Tako težava z definiranjem pojma pušča prazno polje, ki pa ga zapolni oblast in država s svojo definicijo in izrablja pojem za lastno legitimacijo, s čimer tudi ohranja monopol nad nasiljem.

S kritiko nenasilja ne branim nasilja. Mnogi med nami verjamemo, da fraza »zagovarjanje nasilja« nima nekega naravnega pomena, je le forma demagogije in ustvarjanja strahu. Nenasilje zahteva strateško uporabo koncepta »nasilja«, ki je moralistična, nenatančna, inkohherentna in meji na hinavščino. Zavračamo nenasilje, ker deluje pomirjevalno in ni koherentno. Kategorija nasilja je orodje države. S tem, da jo uporabljajo nekritično, nenasilni aktivisti prav tako postanejo njeno orodje. (Gelderloos, 2013: 29)

V tej polemiki avtor nato preide na obravnavo ekskluzivnosti metode pacifizma, za katero trdi, da ni mogoča in je zato prazen pojem, ki le ščiti državo. Delitev na mirne in nasilne protestnike se mu zdi ključna taktika policije in oblasti pri zatiranju vsesplošnih protestov. Tako vzpostavijo prostor notranjega discipliniranja, pri

čem so protestniki sami represivni organ, ki uničira proteste in uniči kakršnekoli možnosti za raznolikost taktik in gradnjo kontramoci. Prav tako proučuje izvor odtujenosti od nasilja, ki ga najde v profilu izobraženih, privilegiranih aktivistov, ki v gibanjih gradijo tudi lastne »kariere« s pomočjo civilne družbe. Konfrontacijske in borbene taktike ostajajo bližje marginaliziranim, izločenim delom družbe, kot so migranti, revnejši, delavci in druge izključene, zatirane skupine, morda prav zaradi učinkovitosti teh taktik in občutka osvoboditve, ki jih prinašajo.

Zaradi uspehov direktnega konfrontacijskega boja se tako nujno pojavijo poskusi pomirjanja vrenj, najpogosteje ravno z delitvijo na »dobre« in »slabe« protestnike. Medtem ko t. i. nasilni protestniki nikoli ne zahtevajo, da bi bile njihove taktike edine mogoče in pravilne, se ta težnja vedno pojavi na strani t. i. pacifističnega dela, ne glede na geografsko pojavljanje gibanj. To vodi v vsiljevanje pogledov drugim delom gibanja, s čimer se vzpostavijo razmerja dominacije, ki postanejo orodja, uporabna za ohranjanje oblasti. Avtor meni, da je treba v družbenih gibanjih prepoznati raznolikosti, graditi solidarnost in ne popuščati v imenu socialnega miru, ki se v navidezno demokratičnih sistemih ohranja ravno z rekupe racijo v obliki izsiljenih zahtev družbenih gibaj, civilnih iniciativ, nevladništva, socialnega podjetništva, reciklaže, ipd., a vedno deluje le v (ne)hotenem sodelovanju z gibanjem. Tako so pacifisti v družbenih gibanjih pogosto odprto okno za rekupe racijo, saj omogočajo dialog med nosilci moči in »vodilnimi« protestniki ter preprečujejo, da bi ljudje vzeli moč v svoje roke. Tako se pacifizem ponuja kot ideologija glorificirane nemoči, ki podpira zgolj prenos iz ene oblike zatiranja k drugi.

Knjiga analizira te dileme skozi širok nabor uporov, od krize v Okiju (oborožen upor Mohawkov blizu Quebeca), Zapatistov, druge intifade, Otpora in drugih barvitih revolucij, upor v Oaxaci, upore v Grčiji, angleško študentsko gibanje, arabske revolucije v Tuniziji,

Egiptu, libijske in sirske vojne, do Occupy gibanja povsod po svetu, dotakne pa se tudi čilskega in quebeškega študentskega gibanja ter še nekaterih drugih revolucionarnih vrenj. Z njimi želi pokazati, da so nenasilna gibanja imela pomembno vlogo pri spremembi režimov in inavguraciji novih oblasti, ki so jih pozneje izdale in razočarale, s čimer jim ni uspelo redistribuirati moči in vzpostaviti revolucionarnih družbenih razmerij, medtem ko so gibanja, ki so uporabljala raznolike taktike in tudi metode konfliktnosti, uspelo zajeti prostor in vzpostaviti nova družbena razmerja.

Avtor zato pravi, da je edino vprašanje, ki si ga morajo zastaviti gibanja, katere akcije so učinkovite pri premagovanju struktur moči, ne da bi jih reproducirali.

Lekcije so jasne, (...) če želimo pokazati ljudem, da se borimo za naša življenja, je bolje, da nedvomno izrazimo, da smo sovražniki vzpostavljenega reda, da zanikamo njegove zakone, njegove predloge dialoga in njegov navidezni socialni mir. (...) Naša negacija sedanjega sistema daje pomen vsemu ostalemu. (Gelderloos, 2013: 97)

Gelderloos trdi, da demokratične oblasti poznajo in uporabljajo vzvode moči (nasilje, represijo, množično uničenje, mučenje, zapiranje), ki se ne razlikujejo od diktatorskih režimov. Edina razlika je, da prve tolerirajo nenasilna gibanja, ker jih znajo in jih tudi uspešno izkoristijo. Zato se je po njegovem mnenju treba zavedati, da pri gibanjih, ki se resnično borijo za spremembe v družbi, nenasilje ne deluje prav zaradi rekupe racije.

Avtor poskuša razumeti ozadje vidnejših pacifistov, ki zagovarjajo nenasilje kot edino mogočo taktiko (denimo Gene Sharp, Chris Hedges, Bono in Bob Geldof). V njihovem delovanju prepozna vzvode za razvoj oblik diskreditacije raznolikosti taktik in kulture

dominacije nenasilja. Meni, da igrajo zagovorniki nenasilja moralno igro in iz udobnih naslonjačev, pogosto dobro situirani in varni pred aktivno udeležbo, osebno kritizirajo tako imenovan nasilen del protestov. Zagovorniki borbenih taktik v revolucionarnih gibanjih pa ne morejo biti visoko profilirani in večino ma govorijo s pozicije predanih udeležencev, ki jih zaznamuje visoka stopnja tveganja in požrtvovalnosti. Gelderloos priznava določeno mero učinkovitosti antiavtoritarnemu pacifističnemu krščanskemu aktivizmu, ki mu pripadajo posamezniki, ki živijo v komunah, tvegajo svoja življenja s humanitarnim delom, nekateri pa so tudi zaprti zaradi protestov proti vojaškim bazam ali sabotaž vojaške opreme. Vseeno meni, da, prvič, svet ne potrebuje več krščanstva, ki ga ti tokovi gotovo krepijo, saj je krščanstvo tudi močna kolonialna sila razkrajanja skupnosti in uničevanja skupnostnih bojev. Drugič pa, krščanski pacifisti izhajajo iz dolgoletnega pomanjkanja strategije, saj boje razumejo pretežno skozi moralistično prizmo, zaradi česar so jih pogosto izigrali bolj pretkani nenasilni aktivisti in jih potisnili v osamo kot ekscentrike. Vsem pacifistom je tako skupno pomanjkanje izkušenj in praks, da bi se sploh lahko zoperstavili in obranili pred represijo in policijskim metodam nasilja, ki so uporabljene proti vsem, ki vstopajo v nespravljiv konflikt z obstoječim redom.

Gelderloos tako ugotavlja, da je vprašanje nasilja izguba časa, saj bi se morali spraševati le o taktikah, ki jih uporabljamo v bojih za boljši svet, in to z vodilom, ali te taktike osvobajajo. Osvobajanje prostora in zoperstavljanje tistim, ki ščitijo privilegirane (kar lahko vidimo v puličnih zabavah, zasedbah javnega prostora, šol, delavnih mest itn.) v svetu navideznega miru demokracije in kapitalizma, v katerem smo podvrženi ubogljivosti in pasivni potrošnji, za Gelderloosa prinaša občutek osvoboditve, ki ne more biti reuperiran. Zato občutek postaja tudi dejanska osvoboditev, v kateri ni treba več obračunavati z nasprotniki.

Postopen prehod do osvoboditve je zanj napačen, kar primerja z naravno harmonijo, za katero meni, da ni nespremenjeno mirno stanje, temveč polje konflikta in sprememb, ki se medsebojno povezujejo skozi dinamične napetosti. Podobno kakor Bakunin konflikt in destrukcijo označuje za kreativni sili. Tako opaža, da predstavljajo države z močnimi družbenimi gibanji večje tveganje in manjše dobičke za kapital, ki pa je fluiden in se tako umika tja, kjer so zanj boljši pogoji. Zato države, ki so veliko bolj statične, zatirajo družbene boje, da bi ga pritegnile kapital. Gelderloos meni, da morajo biti gibanja pripravljena na stisko, ki jo bo povzročilo umikanje kapitalizma, pri čemer so pomembni procesi zasedanja prostora in kreiranja novih družbenih razmerij. Ker pa se ob tem pojavlja nevarnost rekuperacije, morajo ti procesi vedno sovpadati s borbenimi taktikami, ki tem eksperimentom preprečujejo kooptacijo z dominantnim sistemom. Ti boji so namreč emancipatorni in dajejo občutek moči v skupni obrambi, ki ima velik pomen za razvoj družbenega gibanja za temeljne spremembe. Ko se začnemo boriti, namreč že začnemo spreminjati družbena razmerja dominacije.

Prispevek avtor zaključí s predlogom o raznolikosti metod, pri čemer predlaga novo paradigmo, ki ne izhaja iz nasilja, kar presega dominanten in avtoritaren način diskurza nenasilja. Ker je unitarnost ene taktike ni mogoča zaradi pluralnosti družbenih gibanj, je raznolikost taktik nujnost osvobodilnih bojev, ki pa se jih morajo družbena gibanja šele naučiti vzpostavljati. Meni, da bi morali najprej poiskati vsaj najmanjše skupne točke razumevanja med različnimi akterji in sodelovanje na ravni, ki ljudi medsebojno ne ogroža. S tem bi se začel proces solidarnosti, ki bo postopoma pripeljal do gradnje širših družbenih gibanj brez razmerij avtoritet in dominacije. Poudarja, da je pri revolucionarnih procesih pomembno zavedanje, da svoboda in revolucija nista oddaljeni destinaciji v prihodnosti, temveč praksi stalnega boja za boljši svet tu in zdaj.

Knjiga se zdi v današnjem kontekstu globalnih vstaj in družbenih vrenj, ki so potekala tudi na našem prostoru, posebej zanimiv prispevek, saj se te polemike pojavijo v resnično vsakem odmevnejšem kolektivnem uporju proti obstoječim elitam in oblasti. Tudi v Sloveniji, denimo med vstajami v letih 2012 in 2013, smo zaznali poskus delitve na nasilne in nenasilne protestnike (oziroma v tukajšnjem primeru civilno družbo in ekstremiste). Uporaba resnično nedoločljive kategorije nasilja je vedno orodje za umiritev gibanj, ki jim uspe ustvariti tisto moč, ki nastaja onkraj avtoritet in hierarhij. Zato se predlog raznolikosti taktik poraja kot konceptualen presežek družbenih gibanj, ki izhaja iz njih samih in ga niso vsilili tisti, proti katerim družbena gibanja pravzaprav nastopajo. S tem pa odpira libertaren pristop stalnega prespraševanja, definiranja in iskanja poti do osvoboditve zunaj spon dominacije in oblasti. Knjiga je nujno branje za vsakega aktivista in je dostopna tudi pri nas pri lokalnem acerbičnem distributerju, ki ga najdete, če se podate na pot iskanja severozahodnega prehoda.